

Sygn. akt II CK 357/05

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 grudnia 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kazimierz Zawada (przewodniczący)

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian (sprawozdawca)

SSN Hubert Wrzeszcz

w sprawie z powództwa W. B.

przeciwko W. R., B. R., Z. Z. i M. Z.

o zapłatę, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 15 grudnia 2005 r., kasacji pozwanych W. R. i B. R. oraz kasacji pozwanych Z. Z. i M. Z. od wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 23 listopada 2004 r., sygn. akt II Ca (...),

oddala obie kasacje.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy w S. wyrokiem z dnia 30 marca 2004 r. zasądził od pozwanych W. R., B. R., Z. Z. i M. Z. solidarnie na rzecz powoda W. B. kwotę 20.000 zł z umownymi odsetkami w wysokości 1,2 % w stosunku dziennym od dnia 19 listopada 2001 r. Sąd pierwszej instancji ustalił, że pozwani zawarli w dniu 19 listopada 2001 r. umowę pożyczki 20.000 zł z powodem, który prowadzi lombard. Termin zwrotu został ustalony na dzień 27 listopada 2001 r. Wysokość odsetek określono na 1,2% za każdy dzień, zarówno w odniesieniu do odsetek za korzystanie z cudzego kapitału (odsetki

kapitałowe), jak i odsetek za opóźnienie w spłacie sumy dłużnej. Pożyczka nie została spłacona. Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia Sąd wskazał art. 720 i 370 k.c. W uzasadnieniu Sąd pierwszej instancji podkreślił, że pozwani nie wykazali, aby zwrócili pożyczoną kwotę. Wysokość odsetek Sąd uznał za dopuszczalną, gdyż przemawia za tym obowiązywanie zasady swobody umów, a w sprawie nie występują okoliczności pozwalające przyjąć, że nastąpił wyzysk (art. 388 k.c.). Sąd nie dopatrzył się także sprzeczności postanowienia umowy określającego wysokość odsetek z zasadami współżycia społecznego.

Sąd pierwszej instancji wskazał także, że tocząca się sprawa karna przeciwko powodowi pozostaje bez wpływu na wynik rozpoznawanej sprawy, gdyż jej przedmiotem nie są czynności związane z zawarciem umowy pożyczki będącej podstawą żądań pozwu, lecz innej umowy pożyczki i związanej z nią umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie. Brak było zatem podstaw do zawieszenia postępowania.

W wyniku apelacji wszystkich pozwanych Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z dnia 23 listopada 2004 r. zmienił zaskarżone orzeczenie o tyle tylko, że zasądził odsetki ustawowe od kwoty 20.000 zł. Sąd drugiej instancji podzielił stanowisko Sądu Rejonowego, że pozwani nie wykazali faktu zwrotu pożyczki. Sąd pierwszej instancji analizując zeznania świadków oraz stron zgodnie z regułami art. 233 k.p.c. wykazał, że zeznania te nie są wiarygodne zarówno co do okoliczności spłaty pożyczki, jak i co do środków uzyskanych na jej spłacenie. Zarzuty apelacji zawierają jedynie polemikę nie podważającą prawidłowości ustaleń. Ryzyko niedomagania się pokwitowania zwrotu sumy dłużnej, nawet gdyby taki zwrot nastąpił, obciąża pozwanych.

Sąd Okręgowy podzielił także stanowisko Sądu pierwszej instancji co do niemożliwości skorzystania w okolicznościach sprawy z art. 388 k.c. Nie podzielił natomiast poglądu co do sprzeczności postanowień umowy określających wysokość należnych powodowi odsetek z zasadami współżycia społecznego. Stwierdził, że ustalenie odsetek w wysokości 438% w stosunku rocznym pozostaje w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego i z tej przyczyny wykracza poza granice swobody umów wyznaczone treścią art. 353¹ k.c. Sprzeczność z zasadami współżycia społecznego wyraża się w naruszeniu zasad lojalnego kontraktowania oraz proporcjonalności świadczeń dłużnika i wierzyciela przy umowach wzajemnych, a także z zakazem lichwy. Nieważnością dotknięta jest jednak tylko ta część umowy, w której ustalono rażąco wygórowane odsetki. Bez znaczenia pozostaje dla powyższej oceny okoliczność, że podobna stopa oprocentowania występuje powszechnie w pożyczkach

lombardowych. Nie jest możliwe udzielenie ochrony sądowej roszczeniom powoda sprzecznym z obowiązującym porządkiem prawnym, a tym samym nieważnym.

Kasacje od wyroku Sądu Okręgowego wnieśli M. i Z. Z. oraz B. i W. R. Obie kasacje oparte zostały na podstawie naruszenia przepisów postępowania (art. 393¹ pkt 2 k.p.c.) i wskazuje się w nich naruszenie: art. 236 w związku z art. 294 k.p.c., art. 293 w związku z art. 248 § 1 k.p.c., art. 296 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. i art. 177 § 1 pkt 4 w związku z art. 11 k.p.c. - w kasacji M. i Z. Z. oraz art. 284 i 233 § 1 k.p.c., art. 248 i 251 oraz art. 391 w związku z art. 328 § 2 k.p.c. - w kasacji B. i W. R.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W obu kasacjach podkreśla się, że nieprzeprowadzenie dowodu z oględzin bazy danych zapisu systemu komputerowego monitoringu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością A(...), która świadczyła usługi w zakresie ochrony lombardu należącego do powoda, uniemożliwiło pozwanym wykazanie zwrotu pożyczki udzielonej im przez powoda. Zarzuty w tym zakresie zostały podniesione przez pozwanych już w apelacjach i Sąd drugiej instancji odniósł się do nich w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Trafnie Sąd ten podkreślił, że nawet przeprowadzenie dowodu z zapisów włączenia alarmu w lombardzie powoda nie wykazałoby faktu zwrotu pożyczki, a jedynie mogłoby podważyć wiarygodność zeznań powoda co do pory zamknięcia lombardu w dniu, w którym pożyczka miała zostać, zdaniem pozwanych, zwrócona. W uzasadnieniu Sąd podkreślił brak wiarygodności pozostałych dowodów przedstawianych przez pozwanych dla wykazania zwrotu pożyczki i to stanowisko nie zostało w kasacjach skutecznie podważone. Za niezasadne należy zatem uznać zarzuty naruszenia przytoczonych wyżej przepisów postępowania.

Odrębnie należy odnieść się natomiast do zarzutu naruszenia art. 177 § 1 pkt 4 w związku z art. 11 k.p.c. zawartego w kasacji pozwanych M. i Z. Z. Otóż zarzut naruszenia tych przepisów pojawił się dopiero w kasacji; nie był podnoszony w apelacji wniesionej przez tych pozwanych. Wobec tego jest to w istocie zarzut dotyczący postępowania przed sądem pierwszej instancji i jako taki pozostaje poza zakresem rozpoznania Sądu Najwyższego.

Z tych względów Sąd Najwyższy oddalił obie kasacje kierując się treścią art. 393¹² k.p.c. mającym w sprawie zastosowanie na mocy art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. 2005 r. Nr 13, poz. 98).